

<https://www.svd.se/sverige-kan-gora-mer-for-avspanning-i-europa>

”Sverige kan göra mer för avspänning i Europa”

Sverige kan genomföra praktiska åtgärder för att minska risken för incidenter i Östersjöområdet, skriver debattörerna.

Den risk som finns för freden är att spänningen mellan USA och Ryssland av missförstånd eller annan orsak skulle utlösa militära incidenter. Sverige bör inrikta sin utrikes- och säkerhetspolitik på att söka minska den rådande spänningen, skriver Hans Blix, Rolf Ekéus och Sven Hirdman.

Publicerad 2019-06-08

<https://www.svd.se/sverige-kan-gora-mer-for-avspanning-i-europa - JopA0P-comments-anchor>

DEBATT | SÄKERHETSPOLITIK

Dagens svenska säkerhetspolitik utgår från att ryssen kommer, snarare förr än senare. Enligt Försvarsberedningen har det säkerhetspolitiska läget försämrats i Sveriges närområde och i Europa. Som huvudorsak framhålls Rysslands agerande. Beredningens slutsats är att ett (ryskt) väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas.

Det svenska territorialförsvaret rustas upp, vilket är välbehövligt. Sveriges militära samarbete med Nato och USA har kraftigt stärkts, inte minst i form av krigsövningar. I höstas deltog Sverige i den stora Natoövningen Trident Juncture i Nordnorge, som utgick från att ett krig utbrutit med Ryssland på Nordkalotten.

Det är sant att det säkerhetspolitiska klimatet i Nordeuropa har försämrats, och vi har inte någon idyllisk syn på ett autokratiskt och oligarkiskt Ryssland som med cyberverksamhet söker störa västerländska demokratier. Ingreppen i Georgien, annekteringen av Krim och infiltration i Ukraina har rest frågor om mer långtgående avsikter och skapat begriplig oro hos de baltiska staterna och Polen. Det har lett Nato till att öka sin militära närvaro i dessa stater och liksom USA åter peka ut Ryssland som en militär huvudmotståndare med vad det innebär av krigsplanering. På rysk sida pågår en motsvarande planering med stora militärövningar och utplacering av missiler i Kaliningrad. Ökad rysk verksamhet i det arktiska

området har väckt ett amerikanskt strategiskt intresse för Nordkalotten med stationering av amerikansk trupp och utrustning i Nordnorge och krav på Norge att satsa mer på sina flyg- och marinstridskrafter.

I Sverige har neutraliteten strukits ur vår säkerhetspolitiska doktrin och ersatts av partnerskap med andra västländer i fred och krig. Dengällande alliansfriheten ifrågasätts av de borgerliga partierna. I Norge har den klassiska doktrinen "avskräckning och beroligelse" (det vill säga avstående från Natobaser och kärnvapen på norsk mark för att lugna Ryssland) modifierats med mer tyngdpunkt på avskräckning gentemot Ryssland.

Vi delar uppfattningen att det finns en risk för freden i Europa men ser det som uteslutet att Ryssland skulle ge sig på något land som tillhör EU eller Nato eller riskera konflikt med USA. Det räcker att konstatera att Rysslands ekonomi är av samma storleksordning som Kanadas och dess försvarsbudget en femtondel av Natoländernas.

Den enögda syn på rysk utrikespolitik som dominerar svensk debatt och som antar att Ryssland – liksom en gång Sovjetunionen – drivs av en inneboende strävan till territoriell expansion, leder fel. Ryssarna har nog med att behålla sin förmåga att avskräcka varje utländskt nukleärt hot, att sköta sitt stora territorium och att vårda sitt inflytande i öst och söder. Ett oprovocerat ryskt angrepp i väst är i realiteten uteslutet.

Den risk som finns för freden är att spänningen mellan USA och Ryssland – som till stor del utspelar sig i Nordeuropa med deltagande av Nato – av missförstånd eller annan orsak skulle utlösa militära incidenter, vilka i sin tur utvecklas till ett fullskaligt krig. Det är uppenbart att Ryssland och USA genomför förberedelser för att kunna utkämpa ett krig även med nukleära precisionsvapen, där teknikutvecklingen på båda sidor nu är snabb och riskerar suddas ut gränslinjen mellan nukleära och konventionella vapen.

Om – som vi tror – detta är den risk vi står inför bör Sverige i eget intresse enskilt och genom EU inrikta sin utrikes- och säkerhetspolitik på att söka minska den rådande spänningen och skapa fredligare relationer. Och det är en hel del som Sverige skulle kunna göra:

- **Praktiska åtgärder för att minska risken för incidenter i Östersjöområdet.** Vi bör tillsammans med Finland och andra länder arbeta för en överenskommelse om användning av transpondrar på militärflygplan för att minska risken för kollisioner. Vi borde även verka för ett sjöräddningsavtal som omfattar alla Östersjöstater.

Bilateralt bör vi förhandla en överenskommelse med Ryssland om att våra militära flygplan och fartyg skall hålla bestämda minimiavstånd till varandra för att undvika incidenter; sådana har inträffat. Överhuvudtaget har vi ett behov av att minska vårt allmänt spänningsfyllda förhållande till Ryssland genom en politisk dialog på högre nivå; Finland är ett gott föredöme.

- **Den europeiska säkerhetskonferensen, OSSE, är ett viktigt instrument för fred i Europa.** Vi borde tillsammans med bland annat Finland ta initiativ till att se över OSSE:s så kallade militära förtroendeskapande åtgärder. Det gäller övervakningsflygningar över andra länders territorium, Open Skies; föranmälan och inbjudan till observation av militära övningar av olika storlekar; inspektion med kort varsel av militära anläggningar; restriktioner för territoriell utplacering av vissa vapensystem enligt öst-väst-avtalet om konventionella styrkor i Europa, CFE. Samt inte minst: utveckla formerna för dialog och utbyte av information mellan politiska och militära organ.
- **Inom EU** bör vi söka bidra till en mer sammanhållen och avspänningsinriktad europeisk politik gentemot Ryssland. I fokus står givetvis Ukraina. Det är uppenbart att annekteringen av Krim varken kommer att hävas eller erkännas. Det är lika uppenbart att avspänning förutsätter att Ryssland drar sig ur östra Ukraina och välkomnar och samarbetar med landet som politiskt och ekonomiskt fritt – men fritt också från militär integration med väst.
- **På det internationella planet** bör vi återuppväcka vår tradition, kompetens och aktivitet på nedrustningsområdet. Trumps utspel om att upphäva det amerikansk-ryska INF-avtalet om förbud mot nukleära medeldistansrobotar är ett allvarligt slag mot säkerheten för Europas stater. Nu behövs nya initiativ till minskning av kärnvapen, missiler, robotar och cyberanvändning. Komplexiteten är stor men vi bör dra vårt strå till stacken.
- **Det är i vårt och allas intresse att tabut mot användning av kärnvapen stärks.** De många och långa kampanjer som förts mot kärnvapnen har inte lett till avtal om förbud men sannolikt till starka militära och politiska hämningar mot varje användning. När nu nya kärnvapentyper tas fram med syfte att operativt kunna användas och inte bara att avskräcka är det vitalt att ny opinion åter delegitimerar varje användning och helst leder till totalförbud. USA:s och de andra kärnvapenstaternas invändning att FN-avtalet om förbud mot innehav och användning av kärnvapen urholkar icke-spridningsavtalet (NPT) är inte hållbar. De är oerhört angelägna att alla icke-kärnvapenstater skall binda sig genom NPT att avstå från

kärnvapen. Varför då invända mot att dessa stater binder sig en andra gång? Förklaringen är nog att kärnvapenstaterna bara vill ha NPT på bordet, därför att artikel sex i det avtalet innefattar en legitimering – en tidsbestämd licens – för deras kärnvapeninnehav. Det borde dock vara i deras eget intresse att stoppa varje steg mot legitimering av gamla eller nya kärnvapen såväl hos sig själva som hos andra kärnvapenstater.

Detta är centrala frågor som måste behandlas på den internationella ministerkonferens om kärnvapenedrustning och NPT, som utrikesministern har kallat till den 11 juni.

Hans Blix

före detta utrikesminister

Rolf Ekéus

före detta ambassadör i Washington

Sven Hirdman

före detta ambassadör i Moskva